

Forslag

til

Lov om fremme af udbyttedeling.

Fremsat den 5. oktober 1955 af *Bertel Dahlgaard, Aage Fogh, Jørgen Jørgensen (Lejre), Skytte og Steen.*

§ 1.

Der oprettes et udbyttedelingsnævn på ialt 9 medlemmer. Heraf udnævnes formanden og 2 viceformænd af kongen. Indenfor formandsskabet skal være repræsenteret juridisk, nationaløkonomisk og teknisk sagkundskab. Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund vælger hver 2 medlemmer til nævnet. Endvidere udpeges af økonomi- og arbejdsministeren efter nærmere forhandling med nævnets formandskab en håndværkerrepræsentant og en funktionærrepræsentant.

Ved behandling af sager, der kræver særlig sagkundskab, kan formandsskabet tilkalde sagkyndige, der uden at have stemmeret kan deltage i behandlingen af de pågældende sager.

§ 2.

Udbyttedelingsnævnet har følgende opgaver:

- 1) efter anmodning fra virksomheders ledelse at vejlede virksomhederne ved udarbejdelse af regler for udbyttedeling, herunder at bistå med udarbejdelse af vedtægter o. lign.;
- 2) at rette henvendelse til virksomheder med opfordring til indførelse af udbyttedeling i vedkommende virksomhed;
- 3) at overveje begrundede henvendelser fra samarbejdsudvalg eller anden repræsentation for funktionærer eller arbejdere i virksomheden med henblik på et eventuelt initiativ i henhold til punkt 2;
- 4) at udarbejde og offentliggøre standardtyper for udbyttedelingsordninger og på anden måde sprede almindelig oplysning om udbyttedeling;

- 5) at følge arbejdsforholdenes udvikling og at rette henvendelse til økonomi- og arbejdsministeren eller til arbejder-, funktionær- og arbejdsgiverorganisationer i tilfælde, hvor det finder, at en ændring i gældende love, vedtægter, praksis el. lign. vil være ønskelig for derigennem at fremme indførelsen eller udbygningen af udbyttedelingsordninger;
- 6) at fremkomme med forslag til økonomi- og arbejdsministeren om andre foranstaltninger, der kan virke til fremme af udbyttedelingsordninger;
- 7) at godkende aktieselskaber som berettigede til speciel skatnedsættelse, jfr. § 4;
- 8) og at afgive udtalelser til skattemyndighederne, jfr. § 7.

§ 3.

De beløb, der som led i en udbyttedelingsordning enten udbetales til de i virksomheden ansatte eller henlægges til en særlig fond på en sådan måde, at ejendomsretten endeligt er overgået til de ansatte eller anvendes til velfærdsforanstaltninger til gavn for de i virksomheden beskæftigede eller disses familie, skal ikke medregnes i den indkomst, hvoraf, hvis virksomheden er et aktieselskab, der svares aktieselskabsskat, eller, hvis virksomheden er et personligt ansvarligt firma, hvoraf indehaveren(erne) skal svare personlig indkomstskat.

§ 4.

Udbyttedelingsnævnet kan godkende aktieselskaber som berettigede til speciel nedsættelse i aktieselskabsskatten.

Sådan godkendelse gives til selskaber, der opfylder følgende betingelser:

- 1) Virksomhederne skal som løn udbetale mindst den på stedet sædvanlige løn for lignende arbejde;
- 2) i familieaktieselskaber må højst en fjerdedel af de ansatte være i familie med ejeren (ejerne);
- 3) udbyttedelingsordningen må ikke kunne hæves af arbejdsgiveren med kortere varsel end 3 år;
- 4) uden udbyttedelingsnævnets samtykke må arbejdsgiveren ikke kunne ændre udbyttedelingsordningen til ugunst for de ansatte med kortere varsel end 3 år;
- 5) ved fordeling af udbyttet må ingen arbejder- eller funktionærgruppe favoriseres eller tilsidesættes, idet der dog må tages hensyn til de beskæftigedes lønindkomst, anciennitet, alder, arbejdsmæssige funktion indenfor virksomheden, ægteskabelige stilling og forsørgerpligt overfor børn;
- 6) for så vidt en del af det beløb, der anvendes til udbyttedeling, forbliver i virksomheden, skal det straks udskilles på en sådan måde, at ejendomsretten klart er gået endeligt over til de beskæftigede, og det skal af vedtægterne for udbyttedelingen fremgå, hvorledes der senere skal kunne disponeres over disse midler.

§ 5.

I tilfælde, hvor nævnet skønner, at der foreligger et misforhold mellem et aktie-

selskabs indkomst og de beløb, der af selskabet udbetales som udbytte til de beskæftigede, skal nævnet ved forhandling søge dette misforhold fjernet.

Fører sådanne forhandlinger ikke til et resultat, der kan godkendes af nævnet, er dette berettiget til at nægte at give vedkommende aktieselskab godkendelse til speciel skattnedsættelse eller til at tilbagekalde en allerede given godkendelse.

§ 6.

Aktieselskaber, der af nævnet er godkendt som berettigede til speciel skattnedsættelse, fritages udover fritagelsen ifølge § 3 for at betale aktieselskabsskat til stat og kommune af et beløb på $\frac{1}{4}$ af det, der enten er udbetalt til de beskæftigede som udbytteandel eller er henlagt som ejat af de beskæftigede.

§ 7.

Spørgsmål om, hvorvidt en udgift er fradragsberettiget efter § 3, eller om et aktieselskab kan godkendes som berettiget til speciel skattnedsættelse i henhold til § 6, jfr. §§ 4 og 5, afgøres i tvivlstilfælde af nævnet.

Tvivlstilfælde vedrørende størrelsen af beløb, der er fradragsberettigede efter § 3 eller berettiger til skattnedsættelse efter § 6, afgøres af skattemyndighederne, som ved sådanne sager er berettiget til at indhente udtalelser fra nævnet.

Bemærkninger til lovforslaget.

Lovforslag af samme indhold som nærværende har været fremsat i folketinget henholdsvis den 26. oktober 1951 og den 21. november 1952. Angående folketingets forhandlinger om disse forslag henvises til folketingstidende 1951—52, sp. 1289, og 1952—53, sp. 1305. Forslagene henvises i begge tilfælde til udvalgsbehandling. Herunder tilvejebragtes gennem arbejds- og socialministeriet et omfattende materiale til belysning af udbyttedelingstanken og dens praktisering i forskellige lande.

En fortegnelse over den vigtigste del af dette materiale findes i en udvalgsberetning fra rigsdags-samlingen 1951—52 (rigsdagstidende tillæg B., sp. 2565).

I den siden disse lovforslags behandling forløbne

tid har udbyttedelingsordninger af forskellig art vundet stærkt frem særlig i England og Amerika. I England arbejder således nu en betydelig del af industrien med en eller anden form for udbyttedeling.

Herhjemme har udbyttedelingstanken i stigende grad været genstand for drøftelse, efterhånden som forståelsen af lønsystemets indflydelse på produktivitet trækker mere og mere igennem.

Under disse omstændigheder mener forslagsstillerne, at tiden er inde til at genoptage arbejdet i folketinget med nærværende forslag, idet der med hensyn til den historiske og økonomiske baggrund for forslaget fremsættelse henvises til nedenstående generelle bemærkninger.

I det sidste århundrede har produktionsforholdene rundt i de fremskredne samfund i overordentlig grad været påvirket af modsætningsforholdet mellem kapital og arbejde. Mindst har dette modsætningsforhold gjort sig gældende i de små bedrifter, hvor der er en nær personlig tilknytning mellem ejer og medarbejder, og hvor medarbejderens stilling ofte kun er et gennemgangsled til selv at blive selvstændig erhvervsdrivende.

Modsætningsforholdet kommer stærkest frem i *storbedriften* og atter her stærkest under aktieselskabsformen, hvor ejerne, aktionærerne, ofte intet personligt kendskab har til bedriften, medens arbejderen og funktionæren, der måske lever hele sit liv indenfor bedriftens rammer, ingen direkte interesse har i det endelige driftsresultat.

Af dette modsætningsforhold opstod den socialistiske lære, der bygger på den tanke, at resultatet af den såkaldte kapitalistiske samfundsordning måtte blive, at arbejderne kun af produktionen ville opnå lige det fornødne til at dække eksistensminimummet, medens produktionens *merværdi* herudover ville tilfalde kapitalen.

Under den tiltagende bedriftskoncentration ville man da efterhånden nå det punkt, hvor samfundet ville være delt i et stort besiddelsesløst proletariat på den ene side og et fåtal af kapitalister på den anden, og da var tiden inde, hvor masserne overtog produktionsmidlerne og skabte det socialistiske samfund.

Den forløbne tid har som bekendt ikke i de demokratiske lande bekræftet disse spådomme. Ganske vist foregår der stadig på adskillige områder en koncentration i store bedrifter, men samtidig har mindre bedrifter heroverfor vist en stor modstandsevne, og hertil kommer, at opfindelser og tekniske fremskridt på en række områder har skabt nye erhvervsmuligheder, hvor mindre og middelstore bedrifter har kunnet hævde sig. Inden for disse nye erhvervsgrøner og tillige som funktionærer indenfor de store bedrifter opstår der en ny middelstand, ligesom store dele af arbejderstanden i økonomisk henseende tilhører denne befolkningsgruppe. Der er altså stik imod den oprindelige marxistiske lære foregået en social udligning i en udstrækning, som man tidligere ikke havde tænkt sig mulig.

Men tilbage bliver den kendsgerning, at det gamle modsætningsforhold mellem kapital og arbejde, mellem ledelse og medarbejdere indenfor de store bedrifter stadig er opretholdt i et sådant omfang, at det ganske givet virker hemmende på produktionen og dermed formindsker muligheden for at øge velstanden for alle.

Gennem *akkordsystemet* har man i stor udstrækning søgt at gøre virksomhedens medarbejdere interesserede i den størst mulige arbejdsindsats, men endnu er det ikke lykkedes at skabe akkordsystemer, hvorigennem dette formål nås, bl. a. på grund af arbejdernes frygt for, at en meget stor arbejdspræstation ved senere overenskomstforhandlinger vil medføre trykning af akkordsatserne.

Det er udfra svaghederne i de hidtidige lønssystemer, at tanken om at skabe et *kompagniskab*, et *interessefællesskab* mellem ejere og medarbejdere, i sin tid opstod. Der skulle gennem interessefællesskabet gives sikkerhed for, at en øget produktion kom alle deltagere i virksomheden til gode.

Allerede i det 19. århundrede indførtes i et betydeligt antal bedrifter i Frankrig og England sådanne ordninger med *andel i udbyttet* — i adskillige tilfælde udformet således, at virksomhedens medarbejdere efterhånden blev medejere af virksomheden.

I begyndelsen af dette århundrede fandt der i Frankrig omfattende drøftelser af problemet sted i parlamentet, der bl. a. satte sig spor i den franske minelov, hvor tildeling af koncessioner blev gjort afhængig af, at pågældende selskab byggede på et udbyttedelingsprincip, og ved en fransk lov af 26. april 1917 søgte man mere generelt at fremme udbyttedelingstanken.

Efter den første verdenskrig førte de revolutionære stemninger i mange lande med sig, at en reform af arbejdsforholdene tilstræbtes gennem oprettelse af *bedriftsråd* (således i Tyskland, Østrig og Norge, og forslag i så henseende fremsattes her i Danmark af det første ministerium Stauning). Disse bedriftsråd blev, hvor de indførtes, en skuffelse og medførte i hvert tilfælde ikke en højnelse af produktionen, vel nok fordi de ikke skabte den rette forening af rettigheder og ansvar og derfor ikke formåede at drage medarbejderne ind i virksomhedens interessesfære.

Under disse forhold fremsatte det radikale venstre den 25. februar 1927 i folketinget et lovforslag om fremme af arbejdernes delagtighed i ejendomsretten til aktieselskaber og visse andre virksomheder (rigsdagstidenden 1926—27, tillæg A. sp. 4651. Forslagets første behandling findes i folketingstidenden 1926—27, sp. 4370). Forslaget var udarbejdet på grundlag af stedfundne forhandlinger i arbejdskommissionen af 1925 (se beretning fra folketingets udvalg vedrørende ovennævnte lovforslag, afgivet den 14. juli 1927).

Socialdemokratiets, venstres og retsforbundets ordførere tilsagde velvillig forhandling om forslaget, medens det konservative folkeparti erklærede, at

partiet ikke ville deltage i en lovgivning på dette område.

Socialdemokratiets ordfører gav under forhandlingerne en skildring af, hvorfor fagorganisationerne hidtil havde set med skepsis på udbyttedelingstanken, og præciserede partiets principielle ønsker om bedriftsråd.

I den tid, der siden er forløbet, har udbyttedelingstanken atter arbejdet sig frem, og navnlig er flere former for udbyttedeling skudt frem indenfor det praktiske bedriftsliv i USA, hvor et stort antal store bedrifter også har arbejdet intenst for at skabe medejerskab gennem en spredning af selskabernes aktier. Denne udvikling har såvel i USA som i England særlig taget fart i årene efter den anden verdenskrig.

Når udbyttedelingstanken atter vinder frem i adskillige lande, står det sikkert også i forbindelse med, at der nu gennem *samarbejdsudvalg* (der her i landet er indført overenskomstsmæssig i industrielle virksomheder med over 25 arbejdere) er skabt et forum for forhandling mellem ledelse og medarbejdere om den fælles interesse i fremme af produktionen. Forsåvidt kan det siges, at udbyttedelingstanken er en videre udbygning af den til grund for samarbejdsudvalgene liggende idé.

I denne forbindelse er det af særlig interesse, at en stor dansk industrivirksomhed, maskinfabrikken „Atlas“, i 1950 som et forsøg gennemførte et udbyttedelingssystem, en såkaldt *bonusordning*, der siden er opretholdt og videre udbygget.

Da det radikale venstre nærer den opfattelse, at en væsentlig øget velstand for de brede befolkningslag alene er mulig gennem en stærkt øget produktion, og tillige mener, at denne øgede produktion vil være afhængig af det nøjest mulige samarbejde og interessefællesskab mellem alle produktionsfaktorer, fremsætter partiet nærværende lovforslag med det formål at søge et sådant samarbejde fremmet.

Selvom det vil være ønskeligt, at udbyttedelingensordningen finder en meget stor udbredelse, må det dog ånses for rigtigst, at sådanne ordninger kommer til at vokse frem lidt efter lidt, således at de begynder, hvor interessen er størst. Der vil også herigennem kunne vindes værdifulde erfaringer. Man mener derfor, at indførelsen af udbyttedelingensordninger må ske på helt frivillig basis, og at statens indsats alene skal bestå i at lette og opmuntre til gennemførelsen af frivillige ordninger.

Forslaget går ud på oprettelsen af et nævn, der på forskellig måde skal søge at fremme udbyttedelingensordninger. Endvidere præciseres i forslaget den skattemæssige behandling af beløb, der udbeta-

les som led i en udbyttedelingsordning. Endelig har man fundet det rimeligt, at aktieselskaber, der indfører sådanne ordninger, i visse tilfælde skal kunne opnå en mindre nedsættelse i aktieselskabsskatten.

Selvom trangen til sådanne ordninger først og fremmest har vist sig indenfor industrien, har man ment det rigtigst ikke at trække nogen faglig grænse for nævnets arbejdsområde. Hvis man fra andre erhverv ønsker nævnets bistand, skal dette også i sådanne tilfælde stå til rådighed. Man har heller ikke fundet det rigtigst at sætte nogen undergrænse for størrelsen af de virksomheder, der kan søge nævnets bistand.

Til de enkelte paragraffer bemærkes følgende:

Til § 1.

Man har på den ene side ment det ønskeligt, at nævnet blev forholdsvis lille, og på den anden side, at det blandt sine medlemmer rummede sagkundskab af forskellig art, og at de vigtigste blandt de berørte organisationer var repræsenteret. Man har derfor fundet det ønskeligt, at der i nævnet blev repræsenteret såvel juridisk som teknisk og nationaløkonomisk — herunder driftsøkonomisk — sagkundskab.

Når der foreslås udpeget en håndværkerrepræsentant, skønt sådanne udbyttedelingsordninger væsentlig vil blive oprettet i større virksomheder, er det motiveret med, at det vil kunne have stor interesse for håndværkerstanden på nærmeste hold at følge hele denne sags udvikling og at kunne øve indflydelse på nævnets virksomhed, hvor problemerne på den ene eller anden måde måtte tangere håndværkets interesser.

For at råde bod på, at et nævn med så få medlemmer ikke er i stand til at repræsentere de mange former for sagkundskab, der vil blive brug for, har man i selve loven ønsket at åbne adgang for nævnet til at supplere sig med udenfor nævnet stående sagkyndige.

Til § 2.

Udbyttedelingensnævnets opgave bliver at opmuntre, vejlede og mægle mellem parterne. Normalt skal nævnet kun træde i funktion, efter at et initiativ er taget af en virksomhed. Man har dog ment, at det også skal kunne henvende sig til en virksomhed på eget initiativ; særligt skal nævnet overveje et sådant initiativ i tilfælde, hvor det har modtaget en opfordring hertil enten fra et samarbejdsudvalg eller fra andre i virksomheden beskæftigede. For ikke i visse tilfælde at kunne komme til at skade sagen har man ikke fundet det rigtigst

at pålægge nævnet nogen pligt til andet end til at overveje henvendelser fra de beskæftigedes side.

Man har anset det for vigtigt, at nævnet ved siden af dets vejledende og mæglende virksomhed øver en almindelig oplysende og undersøgende virksomhed med det formål at fremme udbredelsen af udbyttedelingsordninger.

Til §§ 4—6.

Disse paragraffer tjener til gennem en mindre skattnedsættelse at stimulere aktieselskaber til at indføre udbyttedelingsordninger. Da en skattnedsættelse af denne art i personligt ansvarlige firmaer vil kunne føre til, at indehaverne ikke vil blive beskattet af det fulde beløb, der af årets resultat stilles til rådighed for dem til forbrug, og en sådan ordning må anses for stødende, har man ikke ment at kunne foreslå speciel skattnedsættelse for sådanne virksomheder. Takket være den delvise dobbeltbeskatning af den indkomst, der flyder fra aktieselskaber, gør den samme betænkelighed sig ikke gældende for disses vedkommende.

Til § 4.

Det må anses for rigtigst, at denne særlige skattemæssige begunstiging alene tildeles sådanne virksomheder, som gennemfører udbyttedelingsordninger af en mere stabil karakter. Også for at hindre, at beløb i strid med lovens hensigt anmeldes som berettigende til skattnedsættelse, anføres i denne paragraf en række betingelser, som må være opfyldt, for at en ordning kan berettige til skattnedsættelse. Bestemmelsen i punkt 2 skal tjene til at sikre mod misbrug i familieaktieselskaber.

Til § 5.

Selvom skattnedsættelsen sættes i forhold til det som led i udbyttedelingsordningen udbetalte beløb og der således ikke er skattemæssige betænkeligheder ved ordninger, hvorefter kun små beløb kan komme til udbetaling, har man dog fundet, at den specielle skattnedsættelse kun bør tildeles virksomheder, der i alt fald i gode år vil udbetale ikke helt ubetydelige beløb. På den anden side har man ment, at man burde kunne godkende ordninger med meget forskellige regler for udbyttets fordeling og har derfor ikke villet foreslå stærkere præciserede regler end de i denne paragraf nævnte, hvorved nævnet sættes i stand til at afvise godkendelsen i de tilfælde, hvor nævnet skønner, at der foreligger et misforhold mellem et aktieselskabs indkomst og de beløb, der af selskabet udbetales i udbytteandel.

Til § 6.

Bestemmelsen betyder, at de særligt godkendte aktieselskaber vil få en yderligere mindre skattemæssig lettelse derved, at de fritages for at betale aktieselskabsskat af et beløb på $\frac{1}{4}$ af det beløb, der enten udbetales til de beskæftigede som udbytteandel eller endeligt henlægges som ejet af de beskæftigede. Det bemærkes, at velfærdsforanstaltninger iøvrigt, jfr. § 3, ikke er medtaget her.

Til § 7.

Medens selve den årlige regnskabsmæssige undersøgelse naturligt foretages af skattemyndighederne, har man fundet det rigtigst, at spørgsmålet, om en udgiftsart berettiger til fradrag m. m., hvilken afgørelse må træffes på grundlag af et studium af udbyttedelingsordningens vedtægter, henlægges til nævnet.